

Victoria
Hislop

Sala

*Spinalongos sala, esanti netoli šiaurinės Kretos
pakrantės, nuo 1903 iki 1957 metų buvo pagrindinė
Graikijos raupsuotųjų kolonija.*

Plaka, 1953-ieji

Siaurose Plakos gatvelėse užavo ledinis vėjas, ir žvarbus rudens oras tarsi paralyžius stingdė moters kūną bei protą, sukaustydamas kone visus jos pojūčius, tik nepajėgė palengvinti sielvarto. Paskutinius metrus iki prieplaukos ji įveikė klupdama, pasiremddama į tėvą, ir jos eiseną priminė šlubčiojimą senės, kuriai kiekvienas žingsnis kelia skausmą. Bet jai skaudėjo ne kūną. Jos kūnas buvo stiprus, kaip ir visų jaunų moterų, visą gyvenimą kvėpavusių tyru Kretos oru, jos oda buvo tokia pat jaunatviška, o akys tokios pat sodriai rudos bei skaisčios, kaip ir visų šios salos merginų.

Ant bangų siūbavo ir šokinėjo mažytis laivelis, atrodantis netvirtai dėl krovinio — keistos formos ryšulių, surišų į krūvą virve. Senyvas vyriškis lėtai pasilenkė, viena ranka mėgindamas išlaikyti valtelę, o kita — padėdamas savo dukrai. Kai ši jau saugiai sėdėjo valtelėje, jis susupo ją į antklodę, pridengdamas nuo audros. Ir tuomet vienintelis dalykas, skiriantis ją nuo visos mantos, buvo besiplaikstancios ir laisvai vėjyje šokančios ilgų tamsių

plaukų sruogos. Vyras atsargiai atrišo lynus, laikančius laivelį prie molo, — daugiau nebebuvo ko sakyti ar daryti, — ir jų kelionė prasidėjo. Bet šį kartą jie išvyko ne trumpam, ne vien nugabenti produktus. Tai buvo kelionės į vieną pusę, naujo gyvenimo raupsuotųjų kolonijoje Spinalongoje pradžia.

PIRMA DALIS

1 skyrius

Plaka, 2001-ieji

Išsivyniojęs nuo švartavimo vietos lynas perskrodė orą ir jūros vandens purslais aptaškė nuogas moters rankas. Šie greitai nudžiūvo, ir kai pro debesuotą dangų prasiskverbė saulė, moteris pastebėjo, kad jos oda išmarginta sūrių kristalų raštais, lyg deimantų tatuiruotėmis. Aleksis buvo vienintelė mažo apdaužyto laivelio keleivė, ir kai šis nuo krantinės pukšėjo priešaky matomos vienišos negyvenamos salos link, ji suvirpėjo pagalvojusi apie visus tuos vyrus ir moteris, kurie kadaise plaukė šiuo maršrutu.

Spinalonga. Laužydama liežuvį ji vis kartojo šį žodį. Salą matė tiesiog priešais save, o kai laivelis priplaukė prie venecijiečių tvirtovės, pastatytos palei jūrą, Aleksis pajuto ir praeities trauką, ir nenugalimą jausmą, ką šis statinys vis dar reiškia dabartyje. Ji mąstė, kad štai čia gali būti vieta, kur istorija vis dar šilta, o ne akmens šaltumo, kur gyventojai tikri, o ne mitiniai. Kaip smarkiai ši skiriasi nuo tų antikinių rūmų ir vietų, kuriose ji lankėsi pastarąsias kelias savaites, mėnesius, net metus.

Aleksis galėjo dar dieną kitą praleisti vaikštinėdama tarp Knoso rūmų griuvėsių ir matydama masyvias nuolaužas minityse įsivaizduoti gyvenimą, kuris vyko prieš keturis tūkstančius metų. Tačiau galiausiai ji ėmė patirti, kad ta praeitis tokia tolima, jog net vaizduotė negali jos pasiekti, o ką jau kalbėti

apie gilesnius jausmus. Nors Aleksis buvo baigusi archeologijos studijas ir dirbo muziejuje, pradėjo tolydžio jausti kasdien vis labiau blėstantį susidomėjimą. Jos tėvas buvo aistringas šios srities tyrinėtojas, ir nuo vaikystės ji augo tikėdama, kad paseks jo dulkėtais pėdsakais. Tokiam žmogui kaip Markusas Fildingas jokia senovės civilizacija nebuvo pernelyg tolima ir kaskart žadino jo susidomėjimą, tačiau Aleksis, kuriai dabar buvo dvidešimt penkeri, tądien ankstėliau kelyje sutiktas jautukas atrodė gerokai realesnis ir kėlė didesnę susidomėjimą nei Minotauras legendinio Kretos labirinto viduryje.

Tačiau dabar svarbiausias dalykas jos gyvenime buvo ne tai, kokia kryptimi pasuks jos karjera. Dabar svarbesnė buvo Edo dilema. Visą laiką, kol jie per atostogas Graikijos saloje lepinosi vėlyvos vasaros saulės spinduliais ir šiluma, pamažu ėmė blėsti kadaise atrodęs daug žadantis meilės romanas. Jų santykiai, pražydę siaurame universiteto mikrokosme, išoriniame pasaulyje nuvyto ir per trejus metus vis labiau nyko — lyg augalėlis, persodintas iš šiltnamio į atvirą dirvą.

Edas tikrai gražus. Tai faktas. Bet būtent jo puiki išvaizda ją kartais taip supykdydavo, ir ji neabejojo, kad būtent dėl to prasiveržia jo arogancija ir pavydėtinas pasitikėjimas savimi. Jų santykiai užsimezgė, galima sakyti, dėl priešingybių traukos: Aleksis buvo šviesios odos, tamsių akių ir plaukų, o Edas — šviesiaplaukis, mėlynakis, išvaizda primenantis airį. Tačiau kartais jautė, kaip veržlią jos prigimtį slopina Edo disciplinos bei tvarkos reikalavimas, ir suprato, kad čia ne tai, ko ji nori; net menkiausias jos spontaniškas proveržis Edui atrodė smerktinas.

Daugelis jo kitų gerų savybių, kurių dauguma laikoma tiesiog vertybe, pradėjo ją siutinti. Pirmiausia tasai Edo ne-

palaužiamas pasitikėjimas savimi. Jis visuomet tvirtai žinojo, kas laukia ateityje; tiesą sakant, nuo pat gimimo žinojo, kas jo laukia. Pastovus darbas teisininkų firmoje, bėgant metams kopimas karjeros laiptais ir namai iš anksto numatytoje vietovėje. O Aleksis tvirtai žinojo tik viena — kad jų nesuderinamumas kaskart ryškėja. Per atostogas ji vis daugiau laiko praleido svarstydamą apie savo ateitį ir neįsivaizdavo ten Edo. Net buityje jie netiko vienas kitam. Dantų pasta buvo spaudžiama ne toje vietoje. Ir būtent Aleksis dėl to kalta, ne Edas. Jo reakcija į jos nerūpestingumą atspindėjo Edo požiūrį į gyvenimą apskritai, ir šis tvarkos reikalavimas jai labai nepatiko. Mergina bandė suprasti savo draugo tvarkos pojūtį, bet ją žeidė nebyli kritika dėl šiek tiek chaotiško jos gyvenimo būdo; ji prisiminė tamsų netvarkingą savo tėvo kabinetą, kuriame jautėsi puikiai, o jos tėvų miegamasis, kurio sienos, motinos reikalavimu, buvo blyškios, paviršiai švarūs, kėlė jai šiurpą.

Viskas visuomet vyko taip, kaip norėjo Edas. Jis buvo vienas iš tų auksinių berniukų: be jokių pastangų geriausias klasėje ir metai iš metų neginčijamas lyderis. Tobulas protas. Būtų skaudu matyti, kaip sprogsta jo burbulas. Jis augo tikėdamas, kad pasaulis — tai jo austrė, bet Aleksis pradėjo suvokti nenorinti joje užsidaryti. Argi ji iš tiesų galėjo atsisakyti savo nepriklausomybės ir gyventi su juo, nors ir akivaizdžiai buvo rodoma, kad turėtų taip padaryti? Gerokai aptriušęs nuomojamas butas Krauč Endo rajone prieš prašmatnius apartamentus Keningtone — negi ji tokia pamišusi, kad atsisakytų šio varianto? Nors Edas ir vylėsi, kad rudenį ji ten persikraustys drauge su juo, Aleksis turėjo užduoti sau tokius klausimus: „Koks tikslas kartu gyventi, jei jie neketina susituokti? Ir ar jis yra būtent tas vyras, kokio tėvo ji norėtų savo vaikams?“ Tokios abejonės

sukosi mintyse kelias savaites, jau net mėnesius, ir anksčiau ar vėliau jai teks sukaupti drąsą ir ką nors daryti. Edas tiek daug kalbėjo, organizavo ir vadovavo jų atostogoms, kad, atrodo, visiškai nepastebėjo, jog kasdien ji darėsi vis tylesnė.

Kaip skyrėsi ši kelionė nuo tų atostogų, kai studentavimo laikais su draugais keliaudavo po Graikijos salas, kai jie visi buvo laisvos sielos ir niekas kitas, tik užgaidos, diktavo jų ilgų saulėtų dienų rutiną; sprendimai, į kurių barą užsukti, kokiam paplūdimyje kaitintis ir kiek laiko užtrukti kurioje saloje, būdavo priimami metant dvidešimties drachmų monetą. Sunku patikėti, kad anksčiau gyvenimas buvo toks nerūpestingas. O ši kelionė — tai ištisas konfliktas, ginčas ir savianalizė; tai kova, prasidėjusi gerokai anksčiau, nei ji atsidūrė Kretos žemėje.

„Kaip gali būti, kad man dvidešimt penkeri, o taip beviltiškai abejoju dėl savo ateities? — klausė ji savęs, kraudamasi lagaminą kelionei. — Esu bute, kuris ne mano, ruošiuosi atostogoms, gautoms iš darbo, kurio nemėgstu, su vyru, kuris man vargu ar rūpi. Kas man yra?“

Jos motina, Sofija, sulaukusi Aleksis amžiaus, jau kelerius metus buvo išteikėjusi ir augino du vaikus. Kokios aplinkybės ją paskatino taip anksti subręsti? Kaip ji galėjo būti tokia tvirta ir kodėl Aleksis dar jautėsi lyg vaikas? Jei ji žinotų savo mamos požiūrį į gyvenimą, galbūt tai padėtų jai apsispręsti dėl savojo.

Sofija visuomet kruopščiai slėpė savo kilmę, ir metams bėgant šis paslaptینگumas virto barjeru tarp jos ir dukters. Merginai atrodė ironiška, kad jos šeimoje, taip vertinančioje istorijos studijas ir jos išmanymą, pažvelgti į savo šeimos praeitį pro didinamąjį stiklą buvo draudžiama; pojūtis, kad Sofija kažką slepia nuo savo vaikų, metė nepasitikėjimo šešėlį. Pana-

šu, Sofija Filding ne tik palaidojo savo šaknis, bet dar ir tvirtai sutrypė žemę.

Aleksis žinojo tik vienai vienintelę detalę iš savo motinos praeities: išblukusią vestuvinę nuotrauką puošniais sidabriniais rėmeliais, šiek tiek apsitrynusiais nuo blizginimo, kuri, kiek Aleksis prisiminė, visuomet stovėjo ant stalelio šalia Sofijos lovos. Ankstyvoje vaikystėje, kai Aleksis didele gremėzdiška tėvų lova naudojos kaip batutu, jai prieš akis visuomet šmėkščiojo toji gana šaltai besišypsanti pora. Kartais ji klausinėdavo savo motinos apie gražiąją poniją, pasipuošusią nėriniais, ir poną lyg iš platinos iškaltais plaukais. Kuo jie vardu? Kodėl jo plaukai žili? Kur jie dabar? Sofija atsakydavo labai trumpai: tai jos teta Marija ir dėdė Nikolas, jie gyveno Kretoje ir dabar jau abu mirę. Tuomet ši informacija Aleksis patenkino, bet dabar jai reikėjo žinoti daugiau. Fotografijos statusas — ji buvo vienintelė įrėminta nuotrauka visame name, neskaitant jos ir jaunesniojo brolio Niko fotografijų — ją intrigavo labiausiai. Akivaizdu, kad pora buvo neabejotinai reikšminga jos motinos vaikystėje, bet Sofija vis tiek niekuomet nenorėjo apie juos kalbėti. Tiesą sakant, tai buvo daugiau nei nenoras; ji griežtai atsisakė pasakoti. Įžengusi į paauglystę, Aleksis išmoko gerbti savo motinos privatumo troškimą — jis buvo toks pat stiprus, kaip ir jos pačios paaugliškas instinktas užsisklęsti savyje ir vengti bendravimo. Bet dabar ji jau iš to išaugo.

Vakarą prieš išvykdamą atostogauti, ji nuvažiavo į savo tėvų namus, Viktorijos laikų stiliaus namą su terasa ramioje Batersio gatvėje. Prieš kiekvieną naują Aleksis ar Niko semestrą universitete ar išvyką į užsienį jų šeima tradiciškai eidavo pietauti į graikišką taverną, bet šį kartą Aleksis apsilankymo motyvas buvo kitas. Ji norėjo gauti motinos patarimą, kaip

jai elgtis su Edu ir, taip pat svarbu, planavo užduoti jai kelis klausimus apie šios praeitį. Atvykusi gerą valandą anksčiau, Aleksis buvo pasiryžusi pamėginti priversti motiną praskleisti užsklandą. Pakaktų ir menkos švieselės.

Ji įžengė į namus, nušveitė sunkią kuprinę ant plytelėmis išklotų grindų, o savo raktą numetė ant pajuodusio varinio padėkliuko, gulinčio ant lentynos koridoriuje. Pasigirdo garsus dzingtelėjimas. Aleksis žinojo, kad labiausiai už viską jos motina nemėgo būti užklupta netikėtai.

— Sveika, mama! — šūktelėjo ji tyliame koridoriuje.

Manydama, kad motina bus viršuje, ji užbėgo, žengdama iš karto per du laiptelius, ir atsidūrusi tėvų miegamajame kaip visuomet nusistebėjo nepaprasta tvarka. Ant veidrodžio krašto kabojo kukli karolių kolekcija, o ant Sofijos kosmetinio stalelio tvarkingai išrikiuoti stovėjo trys kvėpalų buteliukai. Daugiau kambaryje negalėjai prie nieko prikibti. Ten nebuvo jokių užuominų apie jos motinos asmenybę ar praeitį, nė vienos nuotraukos ant sienos, jokios knygos prie lovos. Nors miegamąjį ji dalijosi su Markusu, šis kambarys buvo Sofijos erdvė ir čia dominavo jos tvarkos reikalavimas. Kiekvienas šeimos narys turėjo savo vietą, ir kiekviena buvo absoliučiai ypatinga.

Minimalistinis miegamasis buvo Sofijos pasaulis, o Markuso erdvė — jo kabinetas, kur knygos buvo kolonomis sukrautos tiesiog ant grindų. Kartais tie sunkiasvoriai bokštai nugriūdavo, ir knygos pasklisdavo po visą kambarį; tuomet prieiti iki jo stalo galėdavai vieninteliu būdu — žengdamas tais odiniais viršeliais lyg akmeniniais laiptais. Markusui patikdavo dirbti toje sugriuvusių knygų šventovėje; tai priminė jam archeologinių kasinėjimų vietas, kur kiekvienas akmuo kruopščiai užregistruotas, nors neįgudusiai akiai jie visi atrodė

tik padrikos nuolaužos. Tame kambaryje visuomet buvo šilta, ir net būdama vaikas Aleksis dažnai įsliūkindavo ten paskaityti knygos, susirangydavo ant minkšto odinio krėslo, iš kurio nuolat lindo kamšalas, tačiau vis tiek tai buvo pati patogiausia ir jaukiausia vieta visame name.

Nors šeimos atžalos jau seniai paliko namus, vaikų kambariai išliko nepaliesti. Aleksis kambarys tebebuvo išdažytas gana slogia violetine spalva, tokią ji išsirinko būdama penkiolikos. Lovos užtiesalas, kilimas ir drabužių spinta derančio rausvai violetinio atspalvio, migrenos ir pykčio spalvos — net Aleksis dabar su tuo sutiko, tačiau anuomet ji primygtinai reikalavo būtent tokios spalvos. Vieną dieną jos tėvai gal ir prisiruoš kambarį perdažyti, bet namuose, kur interjero dizainas ir apstatymas buvo menkai tevertinami, galėjo praeiti dar dešimtmetis, kol tai įvyks. Niko kambario sienų spalva jau seniai buvo pamiršta — nesimatė nė lopinėlio tarp daugybės „Arsenal“ žaidėjų, sunkiojo metalo grupių ir neįtikimai krūtingų blondinių plakatų. Svetainės erdve dalijosi Aleksis ir Nikas, jiedu per du dešimtmečius praleido tikriausiai milijoną ir vieną valandą prietemoje žiūrėdami televizorių. O štai virtuvė buvo visų. Apvalus 1970-ųjų pušinis stalas — pirmasis baldas, kurį Sofija ir Markusas nusipirko drauge — buvo centras, vieta, kur susirinkdavo visi draugėn, kalbėdavosi, žaisdavo žaidimus, valgydavo ir, nepaisant dažnų karštų debatų bei ginčų, vykusių aplink jį, tapdavo šeima.

— Sveika, — ištare Sofija, pasisveikindama su savo dukters atspindžiu veidrodyje. Ji tuo pat metu šukavosi savo trumpus šviesiomis sruogomis dažytus plaukus ir rausėsi nedidelėje papuošalų dėžutėje. — Aš beveik pasiruošusi, — pridūrė greitai segdamasi spalvotus auskarus, kurie derėjo prie palaidinukės.

Nors Aleksis niekuomet to nesužinos, Sofija, besiruošdama šiam šeimos ritualui, jautė kirbėjimą duobutėje po krūtine. Ši akimirka priminė jai visus tuos vakarus prieš dukters semestrus universitete, kai ji apsimesdavo linksma, nors iš tiesų jautė skausmą, kad Aleksis tuoj išvažiuos. Sofijos gebėjimas slėpti emocijas, atrodo, stiprėjo proporcingai jausmams, kuriuos ji malšino. Ji pažvelgė į dukters atspindį veidrodyje, į savo veidą šalia, ir ją perliejo sukrėtimo banga. Tai buvo ne paauglės veidas, kurį visuomet matė mintyse, o suaugusio žmogaus, kurio klausiančios akys įsmigo į jos akis.

— Sveika, mama, — tyliai ištare Aleksis. — Kada grįš tėtis?

— Tikiuosi, gana greitai. Jis žino, kad rytoj tu turi anksti keltis, taigi pažadėjo nesivėlinti.

Aleksis pakėlė pažįstamą fotografiją ir giliai įkvėpė. Net sulaukusi dvidešimt penkerių, ji vis dar turėjo sukaupiti visą drąsą, kad prisiverstų įlįsti į neliečiamą motinos praeitį, lyg būtų brovusi pro dryžuotą nusikaltimo vietos aptvaro juostą. Jai reikėjo sužinoti savo motinos nuomonę. Sofija ištekėjo nesulaukusi nė dvidešimties, taigi ar Aleksis padarytų kvailystę, atsisakiusi galimybės praleisti likusį savo gyvenimą su tokiu kaip Edas? O gal jos motina mano, kaip ir ji pati, kad jei jos galvoje kyla tokių minčių, tuomet jis iš tiesų nėra tinkamas vyriškis? Mintyse repetavo, ko paklaus: „Kaip motina, būdama tokia jauna, galėjo tikrai žinoti, kad vyras, už kurio tekėjo, buvo būtent „tas“? Kaip ji galėjo žinoti, kad bus laiminga tolesnius penkiasdešimt, šešiasdešimt, gal net septyniasdešimt metų? O gal ji apie tai negalvojo?“ Kaip tik tą akimirką, kai visi šie klausimai susidėliojo į vietas, ji persigalvojo, staiga išsigandusi, kad gali nesulaukti atsakymų. Tačiau vieną klausimą ji *turėjo* užduoti.

— Ar galėčiau... — paklausė Aleksis, — ar galėčiau nu-

vykti pažiūrėti, kur tu užaugai? — Be krikščioniško vardo, kuris patvirtino jos graikišką kilbę, vienintelis matomas požymis, perduotas per motinos kraują, buvo tamsiai rudos akys, ir tą vakarą ji panaudojo visą jų galią, žiūrėdama tiesiai į savo motiną. — Kelionės pabaigoje mes aplankysime Kretą, ir, manau, būtų tiesiog neatleistina praleisti tokią progą.

Sofija buvo iš tų moterų, kurioms sunku nusišypsoti, parodyti savo jausmus, apkabinti. Ji iš prigimties buvo santūri, ir akimirksniu jai į galvą šovė mintis surasti būdą atsiprašyti. Tačiau kažkas sulaikė. Markusas dažnai jai kartodavo, kad Aleksis visuomet bus jų dukra, bet ne amžinai pas ją grįžtantis vaikas. Net jei ir priešinosi šiai pastabai, vis dėlto suprato ją esant teisingą, o matydama priešais save nepriklausomą jauną moterį, ji pagaliau visiškai tuo įsitikino. Užuoat nutilusi, kaip darydavo visuomet, išgirdusi užuominą apie savo praeitį, Sofija netikėtai šiltai prabilo ir tokiu būdu pirmą kartą pripažino, kad jos dukters smalsumas daugiau sužinoti apie savo šaknis buvo ne tik natūralus; tikriausiai tai buvo jos teisė.

— Taip... — padvejojusi ištare ji. — Manau, galėtum.

Aleksis pabandė paslėpti nuostabą, net bijojo kvėpuoti, kad tik motina nepakeistų savo nuomonės.

Paskui, jau labiau užtikrintai, Sofija tarė:

— Taip, tai bus puiki progą. Parašysiu laiškėlį, tu jį perduosi Fotini Davaras. Ji pažinojo mano šeimą. Dabar ji jau sena, bet visą gyvenimą gyvena kaime, kuriame aš gimiau, ir ištekėjus už vietinės tavernos savininko — taigi tu net galėsi ten skaniai pavalgyti.

Aleksis nušvito iš susijaudinimo.

— Dėkui, mama... Kur tiksliai tas kaimas? — paklausė. — Kur nors netoli Chanijos?

— Jis maždaug dvi valandos kelio į rytus nuo Heraklio-
no, — atsakė Sofija. — Taigi nuo Chanijos kelionė gali užtruk-
ti keturias ar penkias valandas — gana tolimas kelias vienai
dienai. Tuoj turi pasirodyti tėtis, bet kai mes grįšime po vaka-
rienės, parašysiu laišką Fotini ir parodysiu tau žemėlapyje, kur
tiksliai yra Plaka.

Nerūpestingas skambutis į duris pranešė, kad iš universi-
teto bibliotekos grįžo Markusas. Jo apsitrynęs odinis portfelis
stovėjo koridoriaus viduryje, pro prairusias siūles lindo popie-
rių kraštai. Stambus akiniuotas vyras vešliais žilais plaukais,
sveriantis tikriausiai tiek pat, kiek jo žmona ir dukra drauge,
pasitiko Aleksis plačiai šypsodamasis, kai ji nubėgo žemyn iš
savo motinos kambario ir nušoko nuo paskutinio laiptelio tie-
siai į jo glėbį lygiai taip pat, kaip darydavo būdama vos trejų
metukų.

— Tėti! — paprasčiausiai šūktelėjo Aleksis, bet ir to ne-
reikėjo.

— Mano gražioji mergytė, — pasakė jis, apglėbdamas ją
taip šiltai ir jaukiai, kaip tegali tik tokio sudėjimo tėvai.

Netrukus po to jie patraukė į restoraną, kuris buvo penkios
minutės kelio pėsčiomis nuo namų. Įsikūrusi eilėje tarp blizgių
vyno barų, brangių cukrinių ir madingų restoranų, Lukakio
taverna čia stovėjo labai seniai. Ji atsidarė netrukus po to, kai
Fildingai nusipirko namą, ir per visus tuos metus aplinkui buvo
atsidarę ir užsidarę daugybė parduotuvių bei restoranėlių.
Savininkas Gregorijus pasitiko trijulę kaip senus draugus, o jų
vizitai buvo tokie ritualiniai, kad dar prieš svečiams atsisėdant
prie stalelio jis jau žinojo, ką jie užsisakys. Kaip visuomet jie
mandagiai išklausė, kokie šios dienos ypatingi patiekalai, o pas-
kui Gregorijus, rodydamas paeiliui į juos, išvardijo:

— Dienos mezė, musaka, *stifado*, *kalamari*, butelį graikiško vyno ir didelį butelį gazuoto vandens.

Jie linktelėjo ir nusijuokė, kai Gregorijus nususuko, tariamai pasipiktinęs, kad klientai atsisakė išradingesnių šefo patiekalų.

Aleksis (musaka) kalbėjo daugiausiai. Ji pasakojo apie savo suplanuotą kelionę su Edu, o tėvas (*kalamari*) kartais įsiterpdavo — siūlydavo archeologines vietas, kurias jie turėtų aplankyti.

— Bet, tėti, — iš nevilties sumurmėjo Aleksis, — juk *žinai*, kad Edui neįdomu žiūrėti į griuvėsius.

— Žinau, žinau, — kantriai atsakinėjo jis. — Bet tik siauro akiračio žmogus, nuvykęs į Kretą, neapsilankytų Knose. Tai lyg važiuoti į Paryžių ir nenuieiti į Luvrą. Net ir Edas tai turėtų suprasti.

Jie visi puikiai žinojo, kad Edas sugebėjo apeiti viską, kas nors kiek dvelkė aukšta kultūra, ir kaip visuomet, kai pokalbyje būdavo paliečiamas Edas, Markuso balse jautėsi subtili paniekos gaidelė. Negalėjai sakyti, kad vaikiną jam nepatiko ar tėtis nepalankiai į jį žiūrėjo. Edas buvo kaip tik toks, kokio žento tikėtusi bet kuris tėvas, tačiau Markusas niekaip neįstengė nusikratyti nusivylimo jausmo, kurį patirdavo įsivaizduodamas, jog tasai įtakingų ryšių turintis berniukas taps jos dukters ateitimi. O štai Sofija nepaprastai mėgo Edą. Jis buvo įsikūnijimas viso to, ko ji troško savo dukrai: reprezentabilumas, užtikrintumas ir genealoginis medis, pagal kurį jis neabejotinai susijęs su kažkuo (nors ir labai menkai) iš anglų aristokratijos.

Tai buvo linksmas vakaras. Trise jie nebuvo susibūrę jau keletą mėnesių, ir Aleksis norėjo daug ką sužinoti, ne tik istorijas apie Niko meilės nuotykius. Mančesteryje, rašydamas magistro darbą, Aleksis brolis neskubėjo suaugti, ir šeima nuolat stebėjosi jo painiais santykiais.

Aleksis su tėvu pradėjo pasakoti anekdotus apie savo darbą, o Sofija mintimis grįžo į tuos laikus, kai jie pirmą kartą apsilankė šiame restorane, ir Gregorijus sukrovė krūvą pagaldėlių, kad Aleksis pasiektų stalą. Kai gimė Nikas, taverna jau turėjo įsigijusi aukštų kėdų, ir netrukus vaikai pamėgo aštraus skonio *taramasalata* bei dzadzikį, kurių padavėjai jiems atnešdavo mažytėse lėkštelėse. Daugiau nei dvidešimt metų kiekvienas svarbesnis jų šeimos įvykis būdavo atšvenčiamas čia, fone skambant tai pačiai populiarios graikiškos muzikos juostelei. Suvokimas, kad Aleksis jau nebe vaikas, sukrėtė Sofiją kaip niekad stipriai, ir ji ėmė galvoti apie Plaką ir laišką, kurį netrukus rašys. Daugelį metų ji gana reguliariai susirašinėjo su Fotini, ir prieš daugiau nei ketvirtį amžiaus pranešė jai besilaukianti pirmojo vaikelio; po kelių savaičių ji gavo mažytę nuostabią išsiuvinėtą suknelę, kuria Sofija vietoj tradicinio rūbo apengė kūdikį krikštynomis. Jiedvi ne taip seniai liovėsi susirašinėjusios, bet Sofija neabejojo, kad Fotini vyras tikrai jai praneštų, jei kas nutiktų žmonai. Sofija svarstė, kokia dabar Plaka, ir stūmė šalin mažo kaimelio vaizdą su triukšmingomis užteigomis, pardavinėjančiomis anglišką alų; ji labai tikėjosi, kad Aleksis ras tą kaimelį tokį, koks jis buvo Sofijai išvykstant.

Vakarienės metu Aleksis jautė vis didėjančią jaudulį, kad pagaliau pasiraus giliau po šeimos istoriją. Nepaisant įtampos, kuri, žinojo ji, tvyros per atostogas, bent jau galėjo laukti apsilankymo motinos gimtinėje. Aleksis ir Sofija nusišypsojo viena kitai, ir Markusas pagalvojo, kad gal pagaliau baigiasi laikas, kai jis buvo žmonos ir dukters tarpininku bei paliaubininku. Jam patiko ši mintis ir jis džiaugėsi dviejų moterų, kurias mylėjo labiausiai pasaulyje, draugija.

Šeima baigė vakarieniauti, mandagiai išgėrė nemokamai

atneštos rakės ir išėjo namo. Aleksis turėjo nakvoti savo senajame kambaryje, ir ji nekantriai laukė tų kelių valandų, kurias praleis vaikystės lovoje, iki rytą teks keltis ir važiuoti metro į Hitrou oro uostą. Ji buvo keistai patenkinta, nors ir neišdrįso paprašyti motinos patarimo. Šiuo metu atrodė daug svarbiau, kad ji, visiškai palaikoma motinos, ketino aplankyti Sofijos gimtinę. Visas slegiantis nerimas dėl tolesnės ateities šią akimirką pasitraukė į šalį.

Kai jie grįžo iš restorano, Aleksis išvirė motinai kavos, o Sofija atsėdėjo prie virtuvinio stalo kurti laiško Fotini; tris lapelius ji suglamžė, galiausiai, kažką parašiusi, užklįjavo voką ir ištiesė per stalą dukrai. Aleksis jautėsi taip, kad jei ji prabilėtų, kerai gali išsisklaidyti ir motina galbūt ir vėl pakeistų savo nuomonę.

Dabar jau dvi su puse savaitės Sofijos laiškas saugiai gulėjo vidinėje Aleksio krepšio kišenėje, toks pat brangus kaip ir pasas. Tiesą sakant, jis ir buvo tarsi dokumentas, suteikiantis jai galimybę patekti į motinos praeitį. Jis keliavo su ja nuo Atėnų audrų blaškomais keltais iki Paroso, Santorino, o dabar — Kretos. Į salą jie atvyko prieš kelias dienas ir Chanijoje, prie jūros kranto, išsinuomojo kambarį — tai nesunki užduotis tokiu metų laiku, kai daugelis poilsiautojų jau išvykę.

Ėjo paskutinės atostogų dienos, ir Edas, be noro apsilenkęs Knose bei Herakliono archeologijos muziejuje, dabar, prieš ilgą kelionę į Pirėją, troško kelias dienas praleisti paplūdimyje. Tačiau Aleksis turėjo kitokių planų.

— Rytoj ruošiuosi aplankyti seną mamos draugę, — pareiškė ji, kai jiedu sėdėjo pakrantės tavernoje ir laukė, kol galės

užsisakyti maisto. — Ji gyvena kitoje Herakliono pusėje, taigi manęs nebus visą dieną.

Tai buvo pirmas kartas, kai ji užsiminė apie savo kelionę Edui, ir įsitempė laukdama jo reakcijos.

— Puiku! — atšovė jis ir apmaudžiai pridūrė: — Tikriausiai pasiimsi automobilį?

— Taip, jei tu neprieštarauji. Iki ten pusantr šimto mylių, man prireiktų kelių dienų, jei važiuočiau vietiniais autobusais.

— Na, manau, nelabai turiu ką pasirinkti, ar ne? Ir aš tikrai nenoriu vykti drauge su tavimi.

Piktos Edo akys blykstelėjo kaip safyrai, o paskui jis savo įdegusį veidą uždengė valgiaraščiu. Jis purkštaus visą likusį vakarą, tačiau Aleksis nusprendė patylėti ir daugiau jam nieko nepasakoti. Skaudžiausia buvo tai, nors jam ir būdinga, kad jis visiškai nesidomėjo jos planais. Jis net nepaklausė, kuo vardu ta moteris, kurią ji rengėsi aplankyti.

Netrukus po to, kai rytą iš už kalnų pakilo saulė, Aleksis iššliuogė iš lovos ir išvyko iš viešbučio.

Kai savo kelionių vadove susirado Plakos aprašymą, ją sukrėtė labai netikėta žinia. Jos motina to nepaminėjo. Tiesiai priešais kaimelio pakrantę plytėjo sala, ir nors patekti į ją buvo beveik neįmanoma, tai sužadino jos vaizduotę:

SPINALONGA: sala, kurioje dominuoja didžiulė vene-
cijiečių tvirtovė, aštuonioliktame amžiuje buvo už-
grobta turkų. Dauguma turkų išsikraustė iš Kretos,
kai 1898 m. ši paskelbė suverenitetą, tačiau salos gy-
ventojai atsisakė palikti namus ir savo pelningą pre-
kybą Spinalongoje. Jie išvyko tik 1903 m., kai sala
buvo paversta raupsuotųjų kolonija. 1941 m. Kretą

užgrobė vokiečiai ir laikė ją okupuotą iki 1945 m., tačiau dėl raupsuotųjų Spinalonga buvo palikta likimo valiai. Negyvenama nuo 1957 m.

Pasirodo, Plaka tiekė produktus raupsuotųjų kolonijai, ir Aleksis suintrigavo, kad jos motina apie tai nė žodeliu neužsiminė. Sėdėdama prie išsinuomoto „Cinquecento“ vairo, ji tikėjosi rasti laiko apsilankyti Spinalongoje. Ant tuščios keleivio sėdynės išskleidė Kretos žemėlapij ir pirmą kartą pastebėjo, kad salos forma — lyg atsipalaidavęs, ant nugaros miegantis gyvūnas.

Ji keliavo į rytus pro Heraklioną lygiu, tiesiu pakrantės keliu, vedančiu pro pernelyg moderniai apstatytus Chersonisos ir Malijos kurortus. Kartkartėmis pastebėdavo rudus kelio ženklus, nurodančius, kad kažkur tarp viešbučių yra antikos laikų griuvėsių. Aleksis nekreipė dėmesio į tuos ženklus. Šiandien jos tikslas buvo gyvenvietė, klestėjusi ne dvidešimtame amžiuje iki Kristaus, o dvidešimtame amžiuje po Kristaus.

Pravažiavusi pro mylių mylias besidriekiančias alyvmedžių giraites, išpuoselėtas pakrantės lygumas, pro milžiniškas raudonuojančių pomidorų ir sirpstančių vynuogių plantacijas, ji pagaliau išsuko iš pagrindinio kelio ir pradėjo paskutinį kelionės etapą į Plaką. Nuo čia kelias susiaurėjo, ir Aleksis buvo priversta važiuoti lėčiau, saugotis nedidelių krūvelių akmenų, nuriedėjusių nuo kalnų į vidurį kelio, kartais priešais išbėgančių ožkų, nulydinčių ją velniškai arti viena kitos įstatytomis akimis. Po kurio laiko kelias ėmė kilti aukštyne, ir po vieno ypač staigaus posūkio ji išriedėjo į šalikelę; po padangomis garsiai sutraškėjo žvyras. Apačioje, akinamai mėlynuose Merabelono įlankos vandenyse, matė didžiulę, beveik apvalią įlankos arką,

ir ten, kur arkos galai kone susilietė, dunksojo žemės gabalėlis, primenantis mažytį apvalų kauburį. Iš tolo atrodė, kad jis susijungęs su Kretos sala, tačiau iš žemėlapiu Aleksis žinojo, kad tai buvo Spinalongos sala, o norint ją pasiekti, reikėjo perplaukti vandens ruožą. Užgožta aplinkinio gamtovaizdžio, salelė išdidžiai kyšojo iš vandens; viename jos gale aiškiai matėsi venecijiečių tvirtovės liekanos, o už jos, nors ir neryškios, išsiskyrė besidriekiančios linijos — tai buvo gatvės. Taigi ji čia — negyvenama sala. Tūkstančius metų joje nuolat gyveno žmonės, o paskui, mažiau nei prieš penkiasdešimt metų, dėl kažkokios priežasties sala visiškai ištuštėjo.

Aleksis lėtai nuvažiavo paskutines mylias iki Plakos, nuleidusi savo pigaus išsinuomoto automobilio langus, kad įleistų vidun šilto vėjelio ir sodraus čiobrelių kvapo. Buvo antra valanda popiet, kai pagaliau sustojo tylioje kaimelio aikštėje. Delnai blizgėjo nuo prakaito — mergina stipriai spaudė kietą plastikinį vairą ir pastebėjo, kad kairė ranka nudegė nuo ankstyvos popietės saulės. Tokiu laiku atvykti į Graikijos kaimą buvo neįprasta. Šunys lyg negyvi brinksojo pavėsyje, pakampėmis prasėlino kelios katės. Jokių gyvybės ženklų, tik miglotos užuominos, kad neseniai čia būta žmonių — paliktas į medį atremtas mopedas, ant suoliuko numesta pusė pakelio cigarečių ir šalia atidaryta trik trak žaidimo dėžutė. Nepalaujamai choru čiulbėjo cikados, kurios nutils tik tuomet, kai pagaliau atlėgs karštis. Kaimas tikriausiai atrodė lygiai taip pat, koks buvo 1970-aisiais, kai iš čia išvyko jos motina. Dėl kokių priežasčių jis galėjo pasikeisti?

Prieš ieškodama Fotini Davaras Aleksis jau buvo nusprendusi pamėginti apsilankyti Spinalongoje. Jai patiko absoliučios laisvės ir nepriklausomybės jausmas, o kai susiras senutę, gali

atrodyti nemandagu išvykti į kelionę laiveliu. Aleksis puikiai žinojo, kad tikimasi vakare ją grįšiant į Chaniją, bet šiuo metu ji norėjo mėgautis popiete, o Edui paskambins vėliau, kai susiras, kur pernaktuoti.

Nusprendusi pasikliauti kelionių vadovo patarimu („Pamėginkite užsukti į barą mažame žvejų kaimelyje Plakoje, kur turėtumėte rasti žveją, už kelis tūkstančius drachmų sutiksiantį jus nuplukdyti“), ji patraukė per aikštę ir pastūmė šalin plastikinių juostų užuolaidą, dengiančią įėjimą į kaimelio barą. Tos nešvarios juostos turėjo neleisti vidun įskristi musėms ir vėdinti patalpą, tačiau iš tiesų tik rinko dulkes ir gožė dienos šviesą. Spoksodama į tamsą, Aleksis įžiūrėjo už stalo sėdinčią moterį, ir kai ji pradėjo eiti šios link, tamsus siluetas atsistojo ir nuskubėjo už baro. Aleksis gerklė jau buvo išdžiūvusi nuo dulkių.

— *Nero, parakalo*, — neryžtingai ištare ji.

Moteris nušlepsėjo pro milžiniškus stiklinius kubilus su alyvuogėmis bei kelis pustuščius skaidraus tiršto ūzo butelius ir atidariusi šaldytuvą išėmė atšaldyto mineralinio vandens. Ji atsargiai įpylė į aukštą, tiesiais kraštais stiklinę, įmetė storą citrinos griežinėlių ir ištiesė Aleksis. Paskui į gėlėtą prijuostę, užrištą ant liemens, nusišluostė sušlapusias nuo šalto butelio kondensato rankas ir prabilo.

— Anglė? — paklausė.

Aleksis linktelėjo. Šiaip ar taip, iš dalies tai buvo tiesa. Jai prireikė tik vieno žodžio išsakyti savo norą.

— *Spinalonga*? — pratarė ji.

Moteris apsisuko ant kulno ir pradingo nedideliame tarpduryje už baro. Aleksis girdėjo prislopintą šaukimą: „Gerasimai! Gerasimai!“, ir netrukus pasigirdo į medinius laiptus

dunksintys žingsniai. Pasirodė pagyvenęs vyriškis apsimiegusiomis akimis — buvo nutraukta jo siesta. Moteris kažką jam suvebleno, ir vienintelis žodis, kurį suprato Aleksis, buvo „drachma“ — jį pakartojo keletą kartų. Buvo aišku, kad jam kalbama apie neblogą uždarbį. Vyriškis stovėjo mirksėdamas, klausėsi nurodymų, bet nieko nesakė.

Moteris atsigrėžė į Aleksis ir nuo baro pačiupusi užsakymų bloknotėlį užrašė skaičius ir nubraižė schemą. Net jei Aleksis ir būtų laisvai kalbėjusi graikiškai, aiškiau nebūtų buvę. Po daugybės apskritų rankų judesių ir brūkštelėjimų popieriuje ji padarė išvadą, kad kelionė į Spinalongą ir atgal bei dvi valandos saloje jai kainuos dvidešimt tūkstančių drachmų, maždaug trisdešimt penkis svarus. Nepigi ekskursija, tačiau kokia prasmė derėtis — ji labiau nei bet kada troško aplankyti tą salą. Aleksis linktelėjo ir nusišypsojo vyriškiui, kuris irgi oriai linktelėjo jai. Ir tuo momentu Aleksis suprato, ką reiškia žvejo tylėjimas. Jis nebūtų galėjęs kalbėti, net jei ir labai norėtų. Gerasimas buvo nebylys.

Iki prieplaukos, kur pririšta plūduriavo aptriušusi Gerasimo valtelė, buvo netoli. Jie tylėdamiėjo pro miegančius šunis ir namus uždarytomis langinėmis. Niekas nejudėjo. Vieninteliai garsai — jų guminių batų padų šiugždesys ir cikadų giesmės. Net jūra buvo rami ir tyli.

Taigi penkis šimtus metrų ją plukdė vyriškis, kuris tik kartkartėmis nusišypsodavo, ir daugiau nieko. Jo veidas buvo nugairintas vėjo, kaip ir bet kurio Kretos žvejo, dešimtmečius praleidusio audringoje jūroje, naktimis kovojusio su stichija, o dienomis, kepinant saulei, taisiusio tinklus. Jam tikriausiai buvo šiek tiek per šešiasdešimt, bet jei iš raukšlių būtų galima

spėti amžių taip, kaip iš medžio rievų, tuomet suskaičiuotum ir per aštuoniasdešimt. Vyro bruožai nieko neišdavė — nei skausmo, nei kančios, tačiau ir jokio džiaugsmo. Tai buvo paprasčiausiai senyvo amžiaus žmogaus bruožai ir atspindėjo viską, ką jam teko patirti per gyvenimą. Nors pastaruoju metu Kretos okupantai dažniausiai buvo turistai, šie, kaip ir kadaise venecijiečiai, turkai bei, to vyriškio laikais — vokiečiai, tik vienas kitas varginosi nors kiek pramokti graikiškai. Aleksis dabar gailėjosi nepaprašiusi mamos išmokyti kelių naudingų žodžių — Sofija turbūt tebemokėjo šią kalbą laisvai, nors jos duktė niekuomet negirdėjo ją tariant nė vieno žodžio. Viskas, ką Aleksis sugebėjo pasakyti senajam jūrininkui, buvo *efharisto* — „ačiū“ — kai šis padėjo jai įlipti į valtėlę, o senukas atsakydamas palietė savo apsitrynusios skrybėlės atbrailą.

Artėdama prie Spinalongos, Aleksis pasiėmė fotoaparata ir plastikinį dviejų litrų talpos vandens butelį, kurį jai įbruko moteris iš kavinės, rodydama, jog turi daug gerti. Kai valtėlė bumbtelėjo į molą, senasis Gerasimas ištiesė ranką ir ji per medinę sėdynę išlipo ant grublėto tuščios prieplaukos paviršiaus. Tuomet pastebėjo, kad variklio neišjungė. Atrodė, senukas nesiruošia pasilikti. Jie šiaip taip sugebėjo išsiaiškinti, kad jis grįš po dviejų valandų, ir mergina stebėjo, kaip jis lėtai apgręžė valtėlę ir nuplaukė atgal Plakos kryptimi.

Aleksis dabar buvo atkirsta Spinalongoje ir staiga pajuto keistą baimę. O jei Gerasimas ją pamirš? Kiek laiko užtruks, kol Edas ims ieškoti? Ar sugebėtų perplaukti tokį atstumą atgal? Ji niekuomet nebuvo likusi visiškai viena, retai net būdavo už kelių metrų nuo kito žmogaus; išskyrus tuomet, kai miegodavo, niekuomet nebuvo likusi be kompanijos ilgiau nei valandą. Jos priklausomybė nuo kitų žmonių staiga užgriuvo

it sunki našta, ir teko suimti save į rankas. Aleksis pasinaudos vienatvės laiku — kelios valandos izoliacijos tik mažmožis, palyginti su atskirtųjų gyvenimu, kurį kadaise teko patirti Spinalongos gyventojams.

Priešais dunksojo masyvios akmeninės venecijiečių tvirtovės sienos. Kaip ji įveiks šią, atrodo, neįveikiamą kliūtį? Ir tuomet apvalioje sienos dalyje pastebėjo nedidelį įėjimą, maždaug žmogaus ūgio dydžio. Tai buvo siaura tamsi ertmė akmeninės sienos platybėje, ir priartėjusi ji pamatė, kad tai kelias į ilgą tunelį, kuris sukosi taip, jog nesimatė tolimojo galo. Aleksis už nugaros mirguliavo jūra, priekyje stūksojo siena, tad vienintelis kelias — pirmyn į tamsų klaustrofobišką koridorių. Kiek paėjusi, iš prietemos išniro į akinamą popiečio šviesą ir pamatė visiškai kitokią vietovę. Ir sustojo lyg įbesta.

Stovėjo ilgoje gatvėje, kur iš abiejų pusių kėpsojo nedideli dviejų aukštų namukai. Kadaise ši vietovė tikriausiai atrodė kaip ir visi kiti Kretos kaimeliai, bet dabar pastatai buvo palikti be priežiūros. Langų rėmai kabėjo keistu kampu ant išlūžusių vyrių, o langinės cypė siūbuodamos nuo lengvo jūros vėjelio. Aleksis nedrąsiai žingsniavo dulkėta gatve, apžiūrinėdama viską aplinkui: tvirtomis išraižytomis durimis bažnyčių dešinėje; pastatą, kuris, sprendžiant iš didžiulių apatinio aukšto langų rėmų, matyt, buvo parduotuvė; šiek tiek prabangesnį statinį su mediniu balkonu, arkinėmis durimis ir tvora aptvertu sodo likučiais.

Apatiniuose namų aukštuose žydėjo daugybė ryškių lauko gėlių, o viršutiniuose, sutrūkinėjusio tinko tarpuose, ant sienų žėlė smalkos. Ant daugelio namų vis dar matėsi numeriai, išblukę skaičiai — 11, 18, 29, ir jie leido Aleksis įsivaizduoti, kad už kiekvienų šių durų kadaise tikrai buvo gyventa. Lyg

pakerėta klaidžiojo toliau. Jautėsi tarsi sapne. Nors tai nebuvo sapnas, tačiau viską gaubė kažkoks nerealumo pojūtis.

Praėjo pro tikriausiai buvusią kavinę, pro didesnę pastatą ir namą su eile betoninių kriauklių, kuris, spėjo ji, buvo skalbykla. Šalia riogsojo bjauraus trijų aukštų mūro liekanos su geležinėmis balkono grotelėmis. Jis keistai kontrastavo su kitais namais, ir buvo kvaila manyti, kad kažkas jį pastatė vos prieš septyniasdešimt metų ir manė esant labai modernų. Dabar didžiuliai langai žiojėjo atviri jūros vėjams, o elektros laidai kabojo nuo lubų it sukietėję spagečiai. Jis atrodė, ko gero, labiausiai apgailėtinas iš visų aplinkinių pastatų.

Iš kaimelio ji nuklydo į apžėlusį taką, vedantį į vietovę, kur nesimatė jokių civilizacijos ženklų. Tai buvo natūralus kyšulys labai stačiu, kelių šimtų pėdų aukščio šlaitu, besileidžiančiu tiesiai į jūrą. Čia stovėdama įsivaizdavo raupsuotųjų kančias ir galvojo, kad galbūt kai kurie iš jų ateidavo į šią vietą, ketindami užbaigti savo tragišką gyvenimą. Įsižiūrėjo į išlinkusį horizontą. Iki šiol buvo taip įsijautusi į aplinką, kad mintys apie savo pačios padėtį nuėjo užmarštin. Visoje saloje Aleksis buvo vienintelis žmogus, ir tai privertė ją suvokti, kad nuošalumas nebūtinai reiškia vieatvę. Gali būti vienišas ir minioje. Ši mintis suteikė jėgų apsispręsti — grįžusi ji pradės kitą savo gyvenimo etapą viena.

Parėjusi tuo pačiu taku atgal į tylųjį kaimelį Aleksis prisėdo trumpam pailsėti ant akmeninio durų slenksčio ir atsigėrė vandens, kurį nešiojosi su savimi. Niekas nejudėjo, tik kartais tarp sausų lapų, kurie dabar buvo nukloję griūvančių namų grindis, pranerdao koks driežas. Pro apleisto namo kiaurymes priešais matė mėlynuojančią jūrą ir už jos besidriekiančią žemę. Raupsuotieji kiekvieną dieną tikriausiai žvelgdavo

į Plaką ir galėdavo įžiūrėti kiekvieną pastatą, kiekvieną valtėlę — gal net ir žmones, skubančius savo kasdieniais reikalais. Ji tegalėjo pamėginti įsivaizduoti, kiek skausmo jiems turėjo sukelti toks artumas.

Kokių istorijų galėtų papasakoti šio kaimelio sienos? Jos turėjo matyti didžiulių kančių. Nereikia nė sakyti, kad susirgti raupsais ir būti ištremtam į šią salą buvo kone pats blogiausias dalykas, galėjęs nutikti gyvenime. Tačiau Aleksis, turinti praktikos pagal archeologinius radinius daryti išvadas, galėjo pagal šios vietos liekanas pasakyti, kad čia gyvenusių žmonių emocijos neapsiribojo vien kančia ir neviltimi. Jei jų egzistencija būtų buvusi tik labai apgailėtina, kam tada reikalinga kavinė? Kam tas pastatas, kuris, aiškiai matėsi, buvo kaimelio salė? Ji jautė melancholiją, tačiau kartu matė ir normalaus gyvenimo požymių. Ir šie ją nustebino. Mažytė salelė glaudė bendruomenę, ne tik reiškė vietą, į kurią buvo atvykstama numirti — tai atspindėjo infrastruktūros liekanos.

Laikas prabėgo greitai. Žvilgtelėjusi į laikrodį, Aleksis pamatė, kad jau beveik penkta valanda. Saulė tebebuvo aukštai ir taip kaitino, kad mergina beveik prarado laiko nuovoką. Besidaužančia širdimi Aleksis pašoko ant kojų. Nors jai patiko šios vietos tylą ir ramybę, mintis, kad Gerasimas galėtų ją čia palikti, nežavėjo. Nuskubėjo atgal per ilgą tamsų tunelį į pakrantę kitame jo gale. Senasis žvejys sėdėjo valtėlėje ir laukė; vos tik ji pasirodė, pasuko raktelį ir užvedė variklį. Neliko abejonių, kad žmogus nenorėjo čia likti ilgiau nei būtina.

Po kelių minučių jie parplaukė į Plaką. Aleksis pajuto palengvėjimą pamačiusi barą, nuo kurio prasidėjo jos kelionė, ir priešais stovintį išsinuomotą automobilį. Kaimelis jau buvo atgijęs. Lauke prie durų sėdėjo ir šnekučiavosi moterys, o po

medžiais netoli baro būrelis vyriškių žaidė kortomis; ore tvyrojo stiprių cigarečių debesis. Ji su Gerasimu tylomis nuėjo atgal į barą, kur juos pasitiko moteris, Aleksis nuomone, Gerasimo žmona. Aleksis atskaičiavo pluoštą apsitrynusių banknotų ir padavė moteriai.

— Nori gerti? — paklausė ši savo skurdžia anglų kalba.

Aleksis suvokė, kad jai reikia ne tik atsigerti, bet ir pavalgyti. Ji visą dieną neturėjo burnoje nė kąsnio ir nuo karščio bei kelionės jūra jautėsi išsekusi.

Prisiminusi, kad motinos draugė čia turėjo taverną, ji paskubom iš vidinės kišenės išsitraukė pasilamdžiusį voką, kuriame buvo Sofijos laiškas. Parodė moteriai adresą, ir ši akimirksniu suprato. Paėmusi Aleksis už rankos, išsivedė į gatvę ir nuėjo drauge jūros link. Maždaug už penkiasdešimties metrų ant nedidelės prieplaukos stovėjo taverna. Dažytomis mėlynomis kėdėmis ir baltomis staltiesėmis taverna lyg oazė kvietė Aleksis, ir tą pačią akimirką, kai ją pasveikino savininkas Stefanas, kurio vardu buvo pavadintas restoranas, ji suprato, kad mielai čia prisės ir stebės saulėlydį.

Stefanas, kaip ir kiti tavernų savininkai, kuriuos buvo sutikusi Aleksis, turėjo vešlius, gražiai pakirptus ūsus. Tačiau priešingai nei dauguma, neatrodė, kad jis valgytų tiek, kiek pats siūlo. Vietiniams žmonėms dar buvo per anksti vakarieniauti, taigi Aleksis atsisėdo viena, prie stalelio dešinėje, palei jūros krantą.

— Ar Fotini Davaras čia? — nedrąsiai paklausė Aleksis. — Mano motina ją pažinojo, kai čia augo, ir aš turiu jai laišką.

Stefanas, kuris angliškai kalbėjo kur kas geriau nei ta pora iš baro, maloniai atsakė, kad jo žmona iš tiesų čia ir ateis su ja pasimatyti, kai tik baigs ruošą virtuvėje. Šeimininkas pasiūlė

jai vietinių patiekalų, kad nereikėtų vartyti valgiaraščio. Laikydama rankoje taurę atšaldyto graikiško vyno ir užkandusi šiek tiek rupios duonos, kad numalšintų pirmąjį alkio kirminą, Aleksis pajuto, kaip užlpuodo pasitenkinimo banga. Ji žvelgė į Spinalongą. Raupsuotieji negalėjo mėgautis laisve, bet gal jie turėjo džiaugtis kuo kitu?

Stefanas grįžo ant rankos išrikiavęs virtinę mažų baltų lėkštučių, kiekvienoje po mažytę porciją kažko skanaus ir ką tik paruošto virtuvėje — krevečių, įdarytų cukinijų žiedų, dazdikio ir miniatiūrinių sūrio pyragėlių. Aleksis pagalvojo, ar kada nors jautėsi tokia išalkusi ir ar kada jai buvo patiekta taip nuostabiai atrodančio maisto.

Eidamas prie stalelio Stefaną pastebėjo jos žvilgsnį, nukreiptą į salą. Jį sudomino ši vieniša anglė, kuri, kaip paaiškino Ariana, Gerasimo žmona, popietę praleido viena Spinalongoje. Karštuoju vasaros sezonu per dieną ten perkeldavo po kelis turistų laivelius, bet dauguma lankytojų saloje praleisdavo ne ilgiau nei pusvalandį, o paskui tolyn pakrante juos veždavo į didelį kurortą. Dauguma ten plaukdavo tik iš smalsumo, ir, sprendžiant iš pokalbių, kuriuos Stefaną nugirsdavo iš sustodavusių pavalgyti Plakoje, jie dažniausiai nusivildavo. Atrodė, tikėdavosi pamatyti ką nors daugiau nei apleistus namus ir lentomis apkaltą bažnyčią. „Ko jie norėjo? — visuomet magėjo paklausti. — Lavonų? Paliktų ramentų?“ Turistų nejautrumas niekuomet nesiliovė erzinės. Tačiau ši moteris ne tokia kaip jie.

— Ką manote apie tą salą? — paklausė jis.

— Ji mane nustebino, — atsakė Aleksis. — Tikėjausi, pasirodys siaubingai melancholiška; na, taip ir yra, tačiau išvydau kur kas daugiau. Akivaizdu, kad ten gyvenę žmonės ne tik sėdėjo, gailėdamiesi savęs. Na, bent jau man taip pasirodė.

Paprastai Spinalongos lankytojų reakcija būna ne tokia, bet ši jauna moteris, aišku, ir laiko ten praleido daugiau nei dauguma. Aleksis apsidžiaugė užsimezgusiu pokalbiu, o kadangi Stefanas visuomet mielai praktikuodavosi savo anglų kalbą, nesiruošė merginos nuvilti.

— Iš tiesų nežinau, kodėl taip manau... bet ar aš teisi? — paklausė Aleksis.

— Ar galiu prisėsti? — paklausė Stefanas ir, nelaukdamas atsakymo, garsiai atitraukęs kėdę atsisėdo. Jis instinktyviai jautė, kad ši mergina atvira Spinalongos magijai. — Mano žmona turėjo draugę, kuri ten gyveno, — pasakė vyriškis. — Ji viena iš nedaugelio vietinių gyventojų, vis dar kažkaip susijusių su sala. Visi kiti, kai tik buvo išrasti vaistai, išvyko kaip įmanydami toliau nuo šios vietos. Išskyrus, žinoma, senąjį Gerasimą.

— Gerasimas... buvo raupsuotasis? — kone apstulbusi paklausė Aleksis. Tai neabejotinai paaiškina, kodėl jis taip skubėjo išplaukti iš salos, ją ten palikęs. — O jūsų žmona kada nors lankėsi saloje?

— Daugybę daugybę kartų, — atsakė Stefanas. — Ji apie salą žino daugiau nei kas kitas čia.

Ėmė rinktis klientai, ir Stefanas pakilo nuo pinto krėslo palydėti juos prie staliukų ir paduoti valgiaraščius. Saulė jau slėpėsi už horizonto, dangus nusidažė skaisčiais rožine spalva. Vėstančiame ore gaudydamos mašalus nardė kregždės. Atrodė, lyg būtų prabėgę amžiai. Aleksis suvalgė viską, ką Stefanas buvo sudėjęs priešais jį, tačiau vis tiek jautėsi alkana.

Kaip tik svarstant, gal nueiti į virtuvę ir išsirinkti, ko dar užvalgyti, o tai Kretoje buvo visiškai priimtina, atnešė pagrindinį patiekalą.

— Sugauta šiandien, — pasakė moteris, padėdama ant stalo ovalią lėkštę. — Tai *barbouni*. Man regis, angliškai ji vadinama raudonąja kefale. Tikiuosi, paruošiau taip, kaip jūs mėgstate — lengvai apkepiau su šviežiomis žolelėmis ir trupučiu alyvuogių aliejaus.

Aleksis buvo priblokšta. Ne tik dėl tobulai patiektos žuvies. Ir ne dėl puikios moters anglų kalbos. Ją nustebino šeiminkės grožis. Mergina dažnai svarstydavo, kaip atrodė sirenos, paskandinusios tūkstančius laivų. Jos turėjo būti tokios kaip ši moteris.

— Ačiū, — galiausiai išspaudė ji. — Atrodo nuostabiai.

Vizija jau buvo beišnykstanti, bet paskui stabtelėjo.

— Mano vyras sakė, kad teiravotės manęs, — pridūrė.

Aleksis nustebusi pakėlė akis. Motina minėjo, kad Fotini bus įžengusi į septintą dešimtį, bet ši moteris buvo liekna, veidas beveik be raukšlių, o subrendusio kaštono spalvos plaukai susukti į kuodą viršugalvyje. Ji visai nepanaši į senutę, kurią tikėjosi sutikti Aleksis.

— Jūs ne... Fotini Davaras? — nedrąsiai paklausė atsistodama.

— Tai aš, — švelniai patikino moteris.

— Turiu jums laišką, — vis dar neatsitokėjusi pratarė Aleksis. — Nuo savo motinos, Sofijos Filding.

Fotini Davaras veidas nušvito.

— Jūs Sofijos dukra! Dieve mano, kaip nuostabu! — apsidžiaugė. — Kaip ji? Kaip laikosi?

Fotini nepaprastai entuziastingai sugriebė Aleksis ištiestą laišką ir prispaudė prie krūtinės, tarsi tai būtų pati Sofija.

— Aš tokia laiminga. Negavau jokių žinių nuo to laiko, kai prieš kelerius metus mirė jos teta. Iki tol rašydavo kiekvie-

ną mėnesį, o paskui tiesiog liovėsi. Labai nerimavau, kai negavau atsakymo į paskutinius savo laiškus.

Visa tai Aleksis buvo didžiulė naujiena. Ji nė nenutuokė, kad jos motina taip reguliariai siuntė į Kretą laiškus — ir jau tikrai nenumanė, kad būtų nors vieną gavusi. Kaip keista, juk per visus tuos metus Aleksis nė karto nepastebėjo laiško su graikišku pašto ženklų — ji neabejojo, būtų tai prisiminusi; o juk ji visuomet keldavosi anksčiausiai ir išimdavo laiškus iš pašto dėžutės. Panašu, kad motina susirašinėjimą sugebėjo puikiai slėpti.

Fotini apglėbė Aleksis per pečius ir savo migdolų formos akimis tyrinėjo veidą.

— Leisk pažiūrėti... taip, taip, tu šiek tiek į ją panaši. Tačiau labiau panaši į vargšėlę Aną.

Ana? Visom retom progom, kai mėgindavo iš savo motinos ištraukti informacijos apie rusvo gymio tetą ir dėdę, Aleksis niekuomet negirdėjo minint šio vardo.

— Tai tavo mamos motina, — greitai pridūrė Fotini, iš karto pastebėjusi suglumusį merginos veidą.

Aleksis kūnu nubėgo šiurpuliukai. Stovėdama prieblandoje, kur už nugaros bangavo rašalo juodumo jūra, ji jautėsi lyg būtų atsidūrusi vidury svarstyklių, sveriančių motinos paslaptinę ir tuos atsakymus, kuriuos galėjo pateikti moteris priešais.

— Nagi, sėskis, atsisėsk. Privalai suvalgyti *barbouni*, — paragino Fotini.

Aleksis jau buvo praradusi apetitą, bet suprato turinti mandagiai sutikti, ir abi moterys atsisėdo.

Nors Aleksis norėjo daug ko pasiteirauti — klausimai tiesiog netilpo galvoje — leidosi klausinėjama Fotini, kuri žinojo

daugiau, nei Aleksis manė iš pradžių. Ji klausinėjo, kaip laikosi jos motina. Ar ji laiminga? Koks jos tėvas? Kas atvedė Sofijos dukterį į Kretą?

Fotini buvo be galo šilta moteris, ir Aleksis pasijautė labai atvirai atsakinėjanti į jos klausimus. Pagal savo amžių moteris tikėtų jai į seneles, tačiau drauge atrodė visiškai kitokia, nei, Aleksis manymu, turėtų būti senelė. Fotini Davaras buvo sulinkusios, juodai apsirengusios senutės, kokią Aleksis įsivaizdavo, kai motina perdavė jai laišką, priešingybė. Ji nuoširdžiai domėjosi Aleksis gyvenimu. Jau labai seniai mergina taip su kuo nors kalbėjosi — o gal ir niekuomet. Vadovė universitete retai jos klausydavosi — nors stengėsi atrodyti rūpestinga, giliai širdyje Aleksis suprato, kad rūpestis rodomas už gaunamą atlyginimą. O štai Fotini akimirksniu įgijo Aleksis pasitikėjimą.

— Mano motina visuomet labai slėpė savo ankstesnį gyvenimą, — pasakė ji. — Viskas, ką iš tiesų žinau, kad gimė čia kažkur netoliese, užaugino jos dėdė su teta, o sulaukusi aštuoniolikos viską paliko ir niekuomet nesugrįžo.

— Ar iš tiesų žinai tik tiek? — paklausė Fotini. — Ar ji daugiau nieko nepasakojo?

— Ne, visiškai nieko. Iš dalies todėl ir esu čia. Noriu sužinoti daugiau. Noriu sužinoti, kas privertė ją nusigręžti nuo praeities.

— Bet kodėl dabar? — pasidomėjo Fotini.

— O, priežasčių daug, — atsakė Aleksis, žiūrėdama į savo lėkštę. — Bet labiausiai tai susiję su mano vaikinu. Neseniai suvokiau, kokia laiminga motina, sutikusi mano tėvą — visuomet maniau, kad jų santykiai idealūs.

— Džiaugiuosi, kad jie laimingi. Tada mes šiek tiek bai-

minomės, bet labai tikėjomės, jog bus viskas gerai, nes jie atrodė patenkinti.

— Viskas kažkaip keista. Aš taip mažai žinau apie savo motiną. Ji niekuomet nepasakoja apie vaikystę, apie savo gyvenimą čia...

— Nejaugi? — pertraukė Fotini.

— Jaučiu, kad daugiau sužinojusi apie motiną galėsiu sušiovkti pati. Jai pasisėkė sutikti žmogų ir jį pamilti, bet kaip ji suprato, kad tas žmogus tiks visam gyvenimui? Mes su Edu drauge daugiau nei penkerius metus, bet aš nesu tikra, ar mums verta būti kartu, ar ne.

Taip atsiskleisti buvo labai nebūdinga šiaip jau pragmatiškai Aleksis, ir ji baiminosi, kad žmogus, kurį pažinojo mažiau nei dvi valandas, gali ko nors nesuprasti. Be to, ji nukrypo nuo savo tikslo; kaip galėjo tikėtis, kad ši labai maloni graikė ja domėsis?

Tuo metu prie jų stalelio priejęs Stefanus nurinko lėkštes, o po kelių minučių grįžo su kava ir dviem pustomis taurėmis sirupo spalvos brendžio. Per vakarą kiti klientai paviešėję išėjo, ir Aleksis stalelis buvo vienintelis užimtas.

Sušildyta karštos kavos, o gal labiau deginančios metakšos, Aleksis paklausė Fotini, kiek laiko pažįsta jos motiną.

— Beveik nuo pat tos dienos, kai gimė, — pasigirdo atsakymas.

Tačiau moteris nutilo, pajutusi sunkią atsakomybės našą. Kas ji tokia, Fotini Davaras, kad pasakotų šiai merginai apie jos šeimos praeitį, kurią motina, akivaizdu, stengėsi nuslėpti? Ir kaip tik tuo metu Fotini prisiminė laišką, kurį įsikišo į prijuostę. Išsitraukusi, nuo kito stalelio paėmė peilį ir greitai jį atplėšė.